

การเปรียบเทียบวิธีการประมาณค่าพารามิเตอร์จากตัวแบบการถดถอย สำหรับข้อมูลที่ถูกตัดปลายทางขวาแบบที่ 1 ที่มีการแจกแจงล็อกนอร์มอล

A Comparison on Parameter Estimation from Regression Model for Type-I Right-Censored Data from Lognormal Distribution

ศิวพร ทิพย์พันธุ์^{1*} และ อนุนภาพ สมบูรณ์สวัสดิ์²

Siwaporn Tippan^{1*} and Anupap Somboonsawatdee²

Received: 23 December 2018; Revised: 17 April 2019; Accepted: 6 May 2019

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบวิธีการประมาณค่าพารามิเตอร์จากตัวแบบการถดถอยเมื่อตัวแปรตามมีการแจกแจงล็อกนอร์มอลและตัวแปรตามบางค่าเป็นข้อมูลที่ถูกตัดปลายทางขวาแบบที่ 1 ด้วยวิธีกำลังสองต่ำสุด (Ordinary Least Squares Method; OLS) วิธีภาวะน่าจะเป็นสูงสุด (Maximum Likelihood Estimation; MLE) วิธีของแชตเทอร์จีและแมคลีช (Chatterjee and McLeish Method; CM) และวิธีภาวะน่าจะเป็นสูงสุดด้วยขั้นตอนวิธีอีเอ็ม (Maximum Likelihood Estimation using the EM algorithm; MLE_EM) ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ได้จำลองข้อมูลจำนวน 81 สถานการณ์ สถานการณ์ละ 10,000 รอบ ขนาดตัวอย่าง (n) เท่ากับ 30, 50, 100 และเปอร์เซ็นต์การถูกตัดปลายทางขวาของตัวแปรตาม (r) เท่ากับ 10%, 20%, 30% และอัตราส่วนความแปรปรวนของตัวแปรอิสระตัวที่ 1 ต่อตัวแปรอิสระตัวที่ 2 เท่ากับ 1:1, 1:2, 1:5 และอัตราส่วนความแปรปรวนรวมของตัวแปรอิสระต่อความคลาดเคลื่อน เท่ากับ 2:1, 1:1, 1:2 และเกณฑ์ที่ใช้ในการเปรียบเทียบ คือ ค่าเฉลี่ยของค่าเฉลี่ยกำลังสองของความคลาดเคลื่อน (Average Mean Square Error; AMSE) และค่าประสิทธิภาพสัมพัทธ์ (Relative Efficiency; RE) จากการศึกษาพบว่า 1) วิธี MLE และวิธี MLE_EM เป็นวิธีที่มีประสิทธิภาพสูงสุดเมื่อตัวอย่างมีขนาดใหญ่ ($n = 100$) หรือตัวแปรตามถูกตัดปลายทางขวามาก ($r = 30\%$) ในทางกลับกันนั้น พบว่า 2) วิธี OLS เป็นวิธีที่มีประสิทธิภาพสูงสุดเมื่อตัวอย่างมีขนาดเล็ก ($n = 30$) หรือตัวแปรตามถูกตัดปลายทางขวาน้อย ($r = 10\%$) และ 3) วิธี CM นั้นมีประสิทธิภาพสูงสุดในสถานการณ์ที่เหลือ กล่าวคือ เมื่อตัวอย่างมีขนาดปานกลาง ($n = 50$) หรือตัวแปรตามถูกตัดปลายทางขวาปานกลาง ($r = 20\%$)

คำสำคัญ: ตัวแบบการถดถอย, ข้อมูลที่ถูกตัดปลายทางขวาแบบที่ 1, ความแปรปรวน

*Corresponding author: E-mail: siwaporn.t@student.chula.ac.th

^{1,2} ภาควิชาสถิติ คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

^{1,2} Faculty of Commerce and Accountancy, Chulalongkorn University

Abstract

The objective of this research is to compare the estimation methods for log-linear regression model with dependent variable under type-I right-censoring: 1) Ordinary Least Squares Method (OLS); 2) Maximum Likelihood Estimation (MLE); 3) Chatterjee and McLeish Method (CM); and 4) Maximum Likelihood Estimation using the EM Algorithm (MLE_EM). The results on this research are from 81 simulated scenarios with simulation size of 10,000, the sample sizes (n) are 30, 50, 100; the censoring proportions of data (r) of 10%, 20%, 30%; the ratio of variances of two independent variables of 1:1, 1:2, 1:5; the ratio of the sum of variances of two independent variables to error variance of 2:1, 1:1, 1:2. The criterion is Average Mean Square Error (AMSE) and Relative Efficiency (RE). The findings are: 1) MLE_EM and MLE perform the best at large sample size ($n = 100$) or high censoring proportion ($r = 30\%$); on the other hand, 2) OLS performs the best at small sample size ($n = 30$) or low censoring proportion ($r = 10\%$); and 3) CM performs the best generally for the rest of scenarios such that the sample size is moderate ($n = 50$) or censoring proportion is moderate ($r = 20\%$).

Keywords: regression model, type-I right-censored data, variance

1. บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันการวิเคราะห์การถดถอยได้รับความนิยมเป็นอย่างมาก และในสถานการณ์จริงอาจพบตัวแปรตามบางค่าเป็นข้อมูลถูกตัดปลายทางขวาประเภทที่ 1 ซึ่งเป็นข้อมูลเกี่ยวกับระยะเวลา จึงต้องใช้ตัวแปรสุ่มที่มีการแจกแจงที่มีค่ามากกว่า 0 โดยตัวแปรสุ่มที่มีการแจกแจงล็อกนอร์มอลมีคุณสมบัติสอดคล้องกับข้อมูลในสถานการณ์ดังกล่าว ซึ่ง Smith and Merceret (2000) ได้ยกตัวอย่างข้อมูลจริงที่มีการแจกแจงล็อกนอร์มอล เช่น ระยะเวลาแพร่กระจายของเชื้อโรคในผู้ป่วย ระยะเวลาฟื้นตัวของผู้ป่วย ระยะเวลาจ้างงาน ระยะเวลาคุยโทรศัพท์ เป็นต้น และสำหรับการประมาณค่าพารามิเตอร์จากตัวแบบการถดถอยในสถานการณ์ดังกล่าวนี้ สามารถทำได้หลายวิธี ซึ่งวิธีที่ง่ายที่สุด คือ การตัดข้อมูลที่ถูกตัดปลายทางขวาประเภทที่ 1 นั้นทิ้งไป แต่วิธีนี้จะทำให้ค่าเฉลี่ยของค่าประมาณของตัวแปรตามที่ได้ต่ำกว่าค่าเฉลี่ยที่แท้จริงและความคลาดเคลื่อนของการประมาณจะมีค่าสูง ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเกิดความสนใจในการหาวิธีประมาณค่าพารามิเตอร์ที่ทำให้ตัวแปรตามที่ได้จากการประมาณมีค่าใกล้เคียงกับค่าที่แท้จริงมากที่สุด และจากการทบทวนงานวิจัยที่ผ่านมาพบว่า

บังอร กุมพล (2539) ได้ศึกษาเปรียบเทียบวิธีการประมาณค่าพารามิเตอร์ในสมการถดถอย เมื่อค่าสังเกตของตัวแปรตามและความคลาดเคลื่อนมีการแจกแจงปกติ และค่าสังเกตของตัวแปรตามบางค่าเป็นข้อมูลที่ถูกตัดทิ้งทางขวาประเภทที่ 1 วิธีประมาณที่ทำการศึกษา คือ วิธีการของสมิธ วิธีโมดิไฟด์แอกซ์เรียล และวิธีภาวะน่าจะเป็นสูงสุดด้วยขั้นตอนวิธีอีเอ็ม ขนาดตัวอย่างเท่ากับ 10, 20, 30, 50, 100 ข้อมูลถูกตัดปลายทางขวาร้อยละ 10, 20, 30, 40, 50 และจำนวนตัวแปรอิสระเท่ากับ 3 ตัว, 5 ตัว และ 7 ตัว เกณฑ์การเปรียบเทียบ คือ ค่ารากที่สองของค่าเฉลี่ยของความคลาดเคลื่อนกำลังสอง (Root Mean Square Error; RMSE) โดยคำนวณมาจากการเปรียบเทียบระหว่างค่าประมาณ

ของตัวแปรตามเทียบกับค่าสังเกตของตัวแปรตามเฉพาะในส่วนของคุณค่าที่ไม่ถูกตัดปลายทางขวาประเภทที่ 1 เท่านั้น และจากการศึกษาพบว่า เมื่อข้อมูลถูกตัดปลายทางขวาร้อยละ 10, 20, 30 ในทุกขนาดตัวอย่างและจำนวนตัวแปรที่ศึกษา พบว่า ค่า RMSE ที่ได้จากการประมาณค่าด้วยวิธีการของสมิธมีค่าต่ำที่สุด ยกเว้นในกรณีที่ข้อมูลถูกตัดปลายทางขวาเท่ากับร้อยละ 10 ขนาดตัวอย่างเท่ากับ 10 และจำนวนตัวแปรอิสระเท่ากับ 5 ตัว ซึ่งค่า RMSE ที่ได้จากการประมาณค่าด้วยวิธีโมดิไฟด์แอกซ์เรียลมีค่าต่ำกว่าวิธีอื่น และในกรณีที่เมื่อข้อมูลถูกตัดปลายทางขวาเป็นร้อยละ 20 และ 30 จำนวนตัวแปรอิสระเท่ากับ 7 ตัว ซึ่งค่า RMSE ที่ได้จากการประมาณค่าด้วยวิธีด้วยภาวะน่าจะเป็นสูงสุดด้วยขั้นตอนวิธีอีเอ็มมีค่าต่ำกว่าวิธีอื่น และเมื่อข้อมูลถูกตัดปลายทางขวาเท่ากับร้อยละ 40, 50 พบว่า ค่า RMSE ที่ได้จากการประมาณค่าด้วยวิธีภาวะน่าจะเป็นสูงสุดด้วยขั้นตอนวิธีอีเอ็มมีค่าต่ำที่สุด นอกจากนั้นพบว่า ค่า RMSE แปรผกผันกับขนาดตัวอย่าง และแปรผันตรงกับร้อยละของข้อมูลที่ถูกตัดปลายทางขวา

จำเนียร จ้างรงค์รักษ์ (2539) ศึกษาเปรียบเทียบการประมาณค่าตัวแปรตามในสมการถดถอย เมื่อตัวแปรตามบางค่าเป็นข้อมูลที่ถูกตัดปลายทางขวาประเภทที่ 1 และความคลาดเคลื่อนมีการแจกแจงดับเบิลเอ็กซ์โพเนนเชียล ปกติ และล็อกนอร์มอล จำนวนตัวแปรอิสระเท่ากับ 2 ตัว โดยที่ตัวแปรอิสระตัวที่ 1 มีการแจกแจงไวบูลล์และตัวแปรอิสระตัวที่ 2 มีการแจกแจงปกติ ขนาดตัวอย่างเท่ากับ 10, 20, 30, 50, 100 ข้อมูลถูกตัดปลายทางขวาร้อยละ 10, 20, 30, 40 และ 50 วิธีการประมาณที่ใช้ในการศึกษา คือ วิธีการกำลังสองต่ำสุด วิธีการของแซตเทอร์เจย์และแมคลิช วิธีการของบัคเลย์และเจมส์ และวิธีภาวะน่าจะเป็นสูงสุดด้วยขั้นตอนวิธีอีเอ็ม เกณฑ์การเปรียบเทียบ คือ ค่า RMSE โดยคำนวณมาจากการเปรียบเทียบระหว่างค่าประมาณของตัวแปรตามเทียบกับค่าสังเกตของตัวแปรตามเฉพาะในส่วนของคุณค่าที่ถูกตัดปลายทางขวาประเภทที่ 1 เท่านั้น และจากการศึกษาพบว่า ค่า RMSE ที่ได้จากการประมาณค่าด้วยวิธีภาวะน่าจะเป็นสูงสุดด้วยขั้นตอนวิธีอีเอ็มมีค่าต่ำกว่าวิธีอื่นในทุกสถานการณ์ที่ทำการศึกษา และกรณีที่ความคลาดเคลื่อนมีการแจกแจงล็อกนอร์มอล ค่า RMSE ของทุกวิธีที่ขนาดเดียวกันจะเพิ่มขึ้นเมื่อการตัดทิ้งของข้อมูลเพิ่มขึ้น

ในการวิจัยครั้งนี้สนใจเปรียบเทียบวิธีการประมาณค่าพารามิเตอร์จากตัวแบบการถดถอย เมื่อตัวแปรตามบางค่าเป็นข้อมูลที่ถูกตัดปลายทางขวาแบบที่ 1 ที่มีความสัมพันธ์กับตัวแปรอิสระและความคลาดเคลื่อนที่แจกแจงล็อกนอร์มอล ด้วยวิธีการประมาณค่าแบบกำลังสองต่ำสุด วิธีภาวะน่าจะเป็นสูงสุด วิธีของแซตเทอร์เจย์และแมคลิช และวิธีภาวะน่าจะเป็นสูงสุดด้วยขั้นตอนวิธีอีเอ็ม ส่วนการออกแบบการทดลองในการวิจัยครั้งนี้แตกต่างจากงานวิจัยที่ผ่านมา กล่าวคือ งานวิจัยที่ผ่านมาได้ทำศึกษาผลของขนาดตัวอย่าง สัดส่วนของคุณค่าที่ถูกตัดปลายทางขวา จำนวนของตัวแปรอิสระ และการแจกแจงของความคลาดเคลื่อน แต่ในวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาผลของขนาดตัวอย่าง สัดส่วนของคุณค่าที่ถูกตัดปลายทางขวา โดยปัจจัยที่ได้ศึกษาเพิ่มเติมจากงานวิจัยก่อนหน้านี้ ได้แก่ อัตราส่วนความแปรปรวนของตัวแปรอิสระแต่ละตัว และอัตราส่วนความแปรปรวนรวมของตัวแปรอิสระต่อความแปรปรวนของความคลาดเคลื่อน เนื่องจากในการวิเคราะห์การถดถอย ตัวแปรอิสระและความคลาดเคลื่อนต่างมีผลต่อการประมาณค่าตัวแปรตาม และจากการทบทวนงานวิจัยพบว่า

พีรวัฒน์ เสรีวัฒนกุล (2555) ได้ทำการศึกษาเปรียบเทียบวิธีการประมาณสำหรับตัวแบบการถดถอยเชิงเส้นพหุที่ค่าความคลาดเคลื่อนมีความแปรปรวนไม่คงที่ เมื่อตัวแปรอิสระ 2 ตัวและความคลาดเคลื่อนมีค่าเฉลี่ยเท่ากับศูนย์ และแจกแจงปกติ วิธีประมาณที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ วิธีการกำลังสองน้อยที่สุด (Ordinary Least Square; OLS), วิธีการแปลงของ Box และ Cox (Box-Cox Transformation) และวิธี Iteratively Reweighted Least Square (IRWLS) ส่วนเกณฑ์การเปรียบเทียบ คือ ค่าเฉลี่ยของค่าเฉลี่ยของความคลาดเคลื่อนกำลังสอง (Average Mean Square Error;

AMSE) โดยงานวิจัยครั้งนี้ได้ศึกษาปัจจัยด้านอัตราส่วนความแปรปรวนตัวแปรอิสระตัวที่ 1 ต่อตัวแปรอิสระตัวที่ 2 ที่มี 3 แบบ ได้แก่ 1:2, 1:1 และ 2:1 ซึ่งกำหนดให้ความแปรปรวนรวมของตัวแปรอิสระทั้ง 3 แบบมีค่าเท่ากัน คือ 900 จากการศึกษาพบว่า อัตราส่วนความแปรปรวนตัวแปรอิสระระหว่างตัวแปรอิสระที่ 1 และตัวแปรอิสระที่ 2 ไม่ส่งผลต่อค่า AMSE นอกจากนั้นได้ศึกษาในกรณีที่ความแปรปรวนของความคลาดเคลื่อนมีค่าคงที่ โดยที่กำหนดให้อัตราส่วนความแปรปรวนรวมของตัวแปรอิสระต่อความแปรปรวนของความคลาดเคลื่อน คือ 1:2, 1:1, 2:1 และจากการศึกษาพบว่า เมื่อความแปรปรวนของความคลาดเคลื่อนเพิ่มขึ้นจะทำให้ค่า AMSE เพิ่มขึ้น

อุษณีย์ วงศ์อำมาตย์ (2555) ศึกษาเปรียบเทียบวิธีการประมาณค่าสูญหายเมื่อตัวแปรตามมีการสูญหายแบบนอนอินฟอร์เมเบิลในการวิเคราะห์การถดถอยเชิงเส้นพหุ โดยที่ตัวแปรอิสระ 3 ตัวและความคลาดเคลื่อนมีค่าเฉลี่ยเท่ากับศูนย์และแจกแจงปกติ ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษามีสัดส่วนของการสูญหาย 3 ระดับ คือ 10%, 20%, 30% และมีระดับของการสูญหายแบบนอนอินฟอร์เมเบิล 3 ระดับ คือ ไม่มี ปานกลาง สูง ขนาดตัวอย่างเท่ากับ 50, 100, 200 วิธีที่ใช้ในการประมาณค่าสูญหาย คือ วิธี EM Algorithm (EM) วิธี K-Nearest Neighbor Imputation (KNN) และวิธี Predictive Mean Matching Imputation (PMM) โดยได้ศึกษาปัจจัยด้านความแปรปรวนของความคลาดเคลื่อนที่มี 3 ระดับ ได้แก่ 100, 900 และ 8,100 เกณฑ์การเปรียบเทียบ คือ AMSE จากการศึกษาพบว่า เมื่อความแปรปรวนของความคลาดเคลื่อนมีค่ามากขึ้น แล้วค่า AMSE ของวิธีประมาณค่าสูญหายทั้ง 3 วิธีจะสูงขึ้น และนอกจากนั้นศึกษาปัจจัยด้านอัตราส่วนความแปรปรวนตัวแปรอิสระตัวที่ 1 ต่อตัวแปรอิสระตัวที่ 2 ที่มี 2 แบบ ได้แก่ 1:1:1 และ 1:3:5 โดยที่ความแปรปรวนรวมของตัวแปรอิสระทั้ง 2 แบบมีค่าเท่ากัน คือ 900 จากการศึกษา พบว่า อัตราส่วนของความแปรปรวนตัวแปรอิสระระหว่างตัวแปรอิสระที่ 1 และตัวแปรอิสระที่ 2 ที่แตกต่างกัน จะไม่ส่งผลต่อค่า AMSE เนื่องจากในงานวิจัยนี้ได้กำหนดให้ตัวแปรตามที่สร้างจากตัวแปรอิสระต่างๆชุดกันมีค่าเฉลี่ยและความแปรปรวนรวมของตัวแปรอิสระเท่ากัน

นอกจากนั้นเกณฑ์ที่ใช้ในการเปรียบเทียบวิธีที่มีประสิทธิภาพมากที่สุดในการประมาณค่าสำหรับการวิเคราะห์การถดถอยในงานวิจัยครั้งนี้ก็มีความแตกต่างจากงานวิจัยที่ผ่านมา กล่าวคือ ค่า AMSE ในงานวิจัยครั้งนี้คำนวณจากการเปรียบเทียบระหว่างค่าประมาณของตัวแปรตามเทียบกับค่าที่แท้จริงของตัวแปรตามของข้อมูลทั้งหมดทั้งในส่วนที่เป็นข้อมูลที่ถูกต้องและไม่ได้ถูกตัดปลายทางขวาประเภทที่ 1

1.2 วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อเปรียบเทียบวิธีการประมาณค่าพารามิเตอร์จากตัวแบบการถดถอย เมื่อตัวแปรตามมีความสัมพันธ์กับตัวแปรอิสระและความคลาดเคลื่อนที่มีการแจกแจงล็อกนอร์มอล และบางค่าของตัวแปรตามเป็นข้อมูลที่ถูกต้องตัดปลายทางขวาแบบที่ 1 ด้วยวิธีกำลังสองต่ำสุด (Ordinary Least Squares Method; OLS) วิธีภาวะน่าจะเป็นสูงสุด (Maximum Likelihood Estimation; MLE) วิธีของแชตเตอร์จีและแมคลีช (Chatterjee and McLeish Method; CM) และวิธีภาวะน่าจะเป็นสูงสุดด้วยขั้นตอนวิธีอีเอ็ม (Maximum Likelihood Estimation using the EM Algorithm; MLE_EM)

2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 ความหมายของข้อมูลที่ถูกตัดปลายทางขวาประเภทที่ 1 (type-I right-censored data)

Klein และ Moeschberger (2003) อธิบายถึงความหมายข้อมูลที่ถูกตัดปลายทางขวาประเภทที่ 1 คือ ข้อมูลที่มีการกำหนดเวลาในการสังเกตไว้ล่วงหน้า โดยข้อมูลที่เกิดขึ้นระหว่างดำเนินการสังเกตจะเป็นข้อมูลที่ไม่ถูกตัดปลายทางขวาประเภทที่ 1 ซึ่งผู้วิจัยจะบันทึกข้อมูลเหล่านี้ให้เท่ากับค่าที่แท้จริงของข้อมูล ส่วนข้อมูลที่เกิดขึ้นหลังจากสิ้นสุดการสังเกตไปแล้วนั้นจะเป็นข้อมูลที่ถูกตัดปลายทางขวาประเภทที่ 1 ซึ่งเป็นข้อมูลที่ไม่สามารถระบุค่าแท้จริงได้ ดังนั้นจึงให้ข้อมูลดังกล่าวมีค่าเท่ากับเวลาที่ใช้ในการสังเกตที่กำหนดไว้ล่วงหน้า เช่น ผู้วิจัยต้องการศึกษาระยะเวลารอดชีวิตของหนูที่ได้รับประทานยาชนิดหนึ่ง จึงได้กำหนดระยะเวลาสังเกต 6 เดือน และเมื่อสิ้นสุดการวิจัยไปแล้ว ผู้วิจัยพบว่า มีหนูบางตัวตายระหว่างการสังเกต แต่หนูบางตัวกลับมีชีวิตรอดแม้จะสิ้นสุดการสังเกตไปแล้ว ดังนั้น ระยะเวลารอดชีวิตของหนูที่ตายระหว่างการสังเกตอยู่นั้น เป็นข้อมูลที่ไม่ถูกตัดปลายทางขวาประเภทที่ 1 โดยผู้วิจัยจะบันทึกระยะเวลารอดชีวิตของหนูดังกล่าวให้เท่ากับระยะเวลารอดชีวิตที่แท้จริง ส่วนระยะเวลารอดชีวิตของหนูที่ตายหลังสิ้นสุดการสังเกตไปแล้วนั้น จะเป็นข้อมูลที่ถูกตัดปลายทางขวาประเภทที่ 1 ที่เวลา 6 เดือน เป็นต้น

ให้ T เป็นเวลาในการสังเกตที่กำหนดไว้ล่วงหน้า

$\tau_1, \tau_2, \dots, \tau_n$ เป็นเวลาจริงจนเกิดเหตุการณ์ที่สนใจศึกษา

$t_1, t_2, \dots, t_n$ เป็นเวลาจนเกิดเหตุการณ์ที่สนใจศึกษาที่ถูกบันทึกโดยผู้วิจัย

$$\text{นิยาม } t_i = \min(\tau_i, T) \quad (1)$$

$$\text{กล่าวคือ } t_i = \begin{cases} \tau_i, & \tau_i \leq T \text{ (ถ้าเป็นข้อมูลที่ไม่ถูกตัดปลายทางขวาประเภทที่ 1)} \\ T, & \tau_i > T \text{ (ถ้าเป็นข้อมูลที่ถูกตัดปลายทางขวาประเภทที่ 1)} \end{cases} \quad (2)$$

เมื่อเวลาจริงจนเกิดเหตุการณ์ที่สนใจศึกษามีค่าน้อยกว่าหรือเท่ากับเวลาในการสังเกตที่กำหนดไว้ล่วงหน้า แล้วเวลาจริงจนเกิดเหตุการณ์ที่สนใจศึกษานั้นจะเป็นข้อมูลที่ไม่ถูกตัดปลายทางขวาประเภทที่ 1 และจะถูกบันทึกให้เท่ากับเวลาจริงจนเกิดเหตุการณ์ที่สนใจศึกษา แต่หากเวลาจริงจนเกิดเหตุการณ์ที่สนใจศึกษามีค่ามากกว่าเวลาในการสังเกตที่กำหนดไว้ล่วงหน้า เวลาจริงจนเกิดเหตุการณ์ที่สนใจศึกษานั้นจะเป็นข้อมูลที่ถูกตัดปลายทางขวาประเภทที่ 1 และจะถูกบันทึกให้เท่ากับเวลาในการสังเกตที่กำหนดไว้ล่วงหน้า

Jöreskog (2002) กล่าวถึง ฟังก์ชันภาวะน่าจะเป็นของข้อมูลที่บางส่วนของข้อมูลนั้นได้ถูกตัดปลายทางขวาประเภทที่ 1 ไว้ดังนี้

$$L(t_i) = \begin{cases} f(\tau_i), & \tau_i \leq T \text{ (ถ้าเป็นข้อมูลที่ไม่ถูกตัดปลายทางขวาประเภทที่ 1 มีจำนวน } m \text{ ค่า คือ } i=1, 2, \dots, m) \\ P(\tau_i > T) = S(T), & \tau_i > T \text{ (ถ้าเป็นข้อมูลที่ถูกตัดปลายทางขวาประเภทที่ 1 มีจำนวน } n-m \text{ ค่า คือ } i=m+1, \dots, n) \end{cases} \quad (3)$$

โดยที่ $f(\tau_i)$ คือ ฟังก์ชันความหนาแน่นจะเป็นของ τ_i

$P(\tau_i > T) = S(T)$ คือ ฟังก์ชันการอยู่รอดของ τ_i หรือเป็นความน่าจะเป็นที่ τ_i มีค่ามากกว่า T

$$\text{ดังนั้น ฟังก์ชันภาวะน่าจะเป็นรวม คือ } L = \prod_{i=1}^m f(\tau_i) \times \prod_{i=m+1}^n S(T) \quad (4)$$

2.2 วิธีการประมาณที่ใช้ในการศึกษา

ก่อนจะเริ่มกล่าวถึงวิธีการประมาณที่ใช้ในการศึกษา มีข้อตกลงดังนี้

ให้	β_0	คือ ค่าที่แท้จริงของระยะตัดแกน y
	$\hat{\beta}_0$	คือ ค่าประมาณของค่าที่แท้จริงของระยะตัดแกน y
	β_j	คือ ค่าสัมประสิทธิ์ที่แท้จริงของการวิเคราะห์การถดถอยพหุเชิงเส้นตัวที่ j โดย $j = 1, 2, \dots, p$
	$\hat{\beta}_j$	คือ ค่าประมาณของค่าสัมประสิทธิ์ที่แท้จริงของการวิเคราะห์การถดถอยพหุเชิงเส้นตัวที่ j
	X_{ji}	คือ ตัวแปรอิสระตัวที่ j ลำดับที่ i
	ε_i	คือ ความคลาดเคลื่อนที่แท้จริงลำดับที่ i
	Y_c	คือ เวลาในการสังเกตที่กำหนดไว้ล่วงหน้า
	σ	คือ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานที่แท้จริง
	$\hat{\sigma}$	คือ ค่าประมาณของส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

$$\text{และให้ } Y_i = \beta_0 + \beta_1 X_{1i} + \beta_2 X_{2i} + \dots + \beta_p X_{pi} + \varepsilon_i \quad (5)$$

คือ ค่าสังเกตของตัวแบบการวิเคราะห์การถดถอยลำดับ i เมื่อ $i = 1, 2, \dots, m-1, m, m+1, \dots, n$ และ $m \leq n$

$$\text{นิยาม } Y_i^* = \min(Y_i, Y_c) \text{ เป็นเวลาที่ผู้วิจัยบันทึกได้} \quad (6)$$

$$\text{กล่าวคือ } Y_i^* = \begin{cases} Y_i, & Y_i \leq Y_c \text{ (ถ้าเป็นตัวอย่างที่ไม่ถูกตัดปลายทางขวาประเภทที่ 1 มีจำนวน } m \text{ ค่า คือ } i = 1, 2, \dots, m) \\ Y_c, & Y_i > Y_c \text{ (ถ้าเป็นตัวอย่างที่ถูกตัดปลายทางขวาประเภทที่ 1 มีจำนวน } n-m \text{ ค่า คือ } i = m+1, \dots, n) \end{cases} \quad (7)$$

$$\text{ให้ } \mathbf{X}^{(NC)} = \begin{bmatrix} 1 & X_{11} & X_{21} & \cdots & X_{p1} \\ 1 & X_{12} & X_{22} & \cdots & X_{p2} \\ \vdots & \vdots & \vdots & \ddots & \vdots \\ 1 & X_{1m} & X_{2m} & \cdots & X_{pm} \end{bmatrix}_{m \times (p+1)} \quad \text{และ } \mathbf{X}^{(C)} = \begin{bmatrix} 1 & X_{1(m+1)} & X_{2(m+1)} & \cdots & X_{p(m+1)} \\ 1 & X_{1(m+2)} & X_{2(m+2)} & \cdots & X_{p(m+2)} \\ \vdots & \vdots & \vdots & \ddots & \vdots \\ 1 & X_{1n} & X_{2n} & \cdots & X_{pn} \end{bmatrix}_{(n-m) \times (p+1)}$$

$$\text{ดังนั้น } \mathbf{X} = \left\{ \begin{array}{c} \begin{bmatrix} 1 & X_{11} & X_{21} & \cdots & X_{p1} \\ \vdots & \vdots & \vdots & \ddots & \vdots \\ 1 & X_{1m} & X_{2m} & \cdots & X_{pm} \end{bmatrix} \\ \hline \begin{bmatrix} 1 & X_{1(m+1)} & X_{2(m+1)} & \cdots & X_{p(m+1)} \\ \vdots & \vdots & \vdots & \ddots & \vdots \\ 1 & X_{1n} & X_{2n} & \cdots & X_{pn} \end{bmatrix} \end{array} \right\} \begin{array}{l} \mathbf{X}^{(NC)} \\ \mathbf{X}^{(C)} \end{array} \quad \text{และให้ } \hat{\boldsymbol{\beta}} = \begin{bmatrix} \hat{\beta}_0 \\ \hat{\beta}_1 \\ \vdots \\ \hat{\beta}_p \end{bmatrix}_{(p+1) \times 1}$$

$$\text{ต่อมาให้ } \mathbf{Y}^{*(NC)} = \begin{bmatrix} Y_1^* \\ Y_2^* \\ \vdots \\ Y_m^* \end{bmatrix}_{m \times 1} = \begin{bmatrix} Y_1 \\ Y_2 \\ \vdots \\ Y_m \end{bmatrix}_{m \times 1} \quad \text{และ } \mathbf{Y}^{*(C)} = \begin{bmatrix} Y_{m+1}^* \\ Y_{m+2}^* \\ \vdots \\ Y_n^* \end{bmatrix}_{(n-m) \times 1} = \begin{bmatrix} Y_c \\ Y_c \\ \vdots \\ Y_c \end{bmatrix}_{(n-m) \times 1}$$

$$\text{ดังนั้น } \mathbf{Y}^* = \left\{ \begin{array}{c} \begin{bmatrix} Y_1^* \\ \vdots \\ Y_m^* \end{bmatrix} \\ \hline \begin{bmatrix} Y_{m+1}^* \\ \vdots \\ Y_n^* \end{bmatrix} \end{array} \right\} = \left\{ \begin{array}{c} \begin{bmatrix} Y_1 \\ \vdots \\ Y_m \end{bmatrix} \\ \hline \begin{bmatrix} Y_c \\ \vdots \\ Y_c \end{bmatrix} \end{array} \right\} \begin{array}{l} \mathbf{Y}^{*(NC)} \\ \mathbf{Y}^{*(C)} \end{array} \quad \text{และเวกเตอร์ของข้อมูลที่มีความสมบูรณ์ คือ } \tilde{\mathbf{Y}} = \begin{bmatrix} \tilde{Y}_1 \\ \tilde{Y}_2 \\ \vdots \\ \tilde{Y}_n \end{bmatrix}_{n \times 1}$$

2.2.1 วิธีกำลังสองต่ำสุด (Ordinary Least Squares Method)

เป็นวิธีที่ถูกคิดค้นโดย Gauss (1809) โดยมีหลักการคือ ทำให้ผลรวมของกำลังสองของเศษเหลือมีค่าต่ำที่สุด เมื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์จะถือว่าข้อมูลที่ถูกตัดปลายทางขวาประเภทที่ 1 จะเสมือนเป็นข้อมูลที่ไม่ถูกตัดปลายทางขวา

ประเภทที่ 1 และ $\hat{\beta} = (X^T X)^{-1} X^T Y^*$ (8)

2.2.2 วิธีภาวะความน่าจะเป็นสูงสุด (Maximum Likelihood Estimation Method)

เป็นวิธีที่ถูกคิดค้นโดย Gauss (1821 credit in Fisher, 1922) ต่อมา Fisher (1922) ได้ปรับปรุงวิธีการประมาณค่าพารามิเตอร์ และธีระพร วีระถาวร (2536) กล่าวว่า ตัวประมาณภาวะน่าจะเป็นสูงสุด คือ ตัวประมาณที่ทำให้ความน่าจะเป็นในการเกิด θ เกิดขึ้นสูงสุดเมื่อสุ่มตัวอย่าง X ขึ้นมา กล่าวคือ ตัวประมาณภาวะน่าจะเป็นสูงสุด คือ ตัวประมาณที่ทำให้ $L(\theta; X)$ มีค่าสูงสุด

โดย $L(\theta; X)$ คือ ฟังก์ชันภาวะน่าจะเป็นรวมซึ่งเป็นตัวที่บ่งบอกถึงความน่าจะเป็นที่ θ จะเกิดขึ้นเมื่อสุ่มตัวอย่าง X ขึ้นมา

$$\theta = \begin{bmatrix} \theta_1 \\ \theta_2 \\ \vdots \\ \theta_p \end{bmatrix}_{p \times 1} \quad \text{คือ เวกเตอร์ของพารามิเตอร์}$$

$$X = \begin{bmatrix} X_1 \\ X_2 \\ \vdots \\ X_n \end{bmatrix}_{n \times 1} \quad \text{คือ เวกเตอร์ของตัวอย่าง}$$

และ $p(X; \theta)$ คือ ฟังก์ชันความหนาแน่นร่วมของ θ เมื่อ $L(\theta; X) = p(X; \theta)$

เมื่อตัวอย่างของข้อมูลที่สมบูรณ์มีขนาดใหญ่ จะทำให้ตัวประมาณภาวะน่าจะเป็นสูงสุดไม่เอนเอียง (ค่าคาดหวังของตัวประมาณภาวะน่าจะเป็นสูงสุดจะมีค่าเท่ากับค่าพารามิเตอร์) และรูปร่างการกระจายของตัวประมาณจะคล้ายกับการแจกแจงปกติ

การประมาณด้วยวิธีภาวะน่าจะเป็นสูงสุด

Jöreskog (2002) ได้กล่าวถึงฟังก์ชันภาวะน่าจะเป็นของตัวแปรตาม โดยที่ตัวแปรตามบางส่วนเป็นข้อมูลที่ถูกตัดปลายทางขวาแบบที่ 1 ไว้ดังนี้

$$L(Y_i^*) = \begin{cases} f(Y_i) & , Y_i \leq Y_c \text{ (ตัวแปรตามที่ไม่ถูกตัดปลายทางขวาประเภทที่ 1 มีจำนวน } m \text{ ค่า คือ } i = 1, \dots, m) \\ P(Y_i > Y_c) = S(Y_c), Y_i > Y_c \text{ (ตัวแปรตามที่ถูกตัดปลายทางขวาประเภทที่ 1 มีจำนวน } n - m \text{ ค่า คือ } i = m + 1, \dots, n) \end{cases} \quad (9)$$

เมื่อ $S(Y_c)$ คือ ฟังก์ชันความอยู่รอด หรือความน่าจะเป็นที่ตัวแปรสุ่ม Y_i จะมีค่ามากกว่า Y_c

ดังนั้น ฟังก์ชันภาวะน่าจะเป็นรวม คือ

$$L(\theta; \mathbf{X}) = \prod_{i=1}^m f(Y_i) \times \prod_{i=m+1}^n S(Y_c)$$

$$= \prod_{i=1}^m \left[\frac{1}{\sigma\sqrt{2\pi}} e^{-\frac{1}{2} \left[\frac{Y_i - (\beta_0 + \beta_1 X_{1i} + \dots + \beta_p X_{pi})}{\sigma} \right]^2} \right] \times \prod_{i=m+1}^n \left[1 - \Phi \left(\frac{Y_c - (\beta_0 + \beta_1 X_{1i} + \dots + \beta_p X_{pi})}{\sigma} \right) \right] \quad (10)$$

Tobin (1958) ได้นำเสนอวิธีการที่ทำให้ $L(\theta; \mathbf{X})$ มีค่าสูงสุดโดยไม่ได้ใช้การหาอนุพันธ์อันดับหนึ่งของฟังก์ชัน ภาวะนั้นจะเป็นดังกล่าวโดยตรงเนื่องจากมีความซับซ้อนในการคำนวณ โดยเริ่มต้นให้ $\theta^* = (\beta_0^*, \beta_1^*, \beta_2^*, \dots, \beta_p^*, \sigma^*)$

$$\text{เมื่อ } \beta_j^* = \frac{\beta_j}{\sigma}, \quad \sigma^* = \frac{1}{\sigma} \quad \text{และ } j = 0, 1, 2, \dots, p \quad (11)$$

จากนั้นจึงแทน $\frac{\beta_0}{\sigma}$ ด้วยค่า β_0^* , $\frac{\beta_j}{\sigma}$ ด้วยค่า β_j^* และ $\frac{1}{\sigma}$ ด้วยค่า σ^* ในสมการ (10)

ดังนั้น ฟังก์ชันภาวะนั้นจะเป็นรวมที่ได้ คือ

$$L(\theta^*; \mathbf{X}) = \prod_{i=1}^m \left[\frac{1}{\sqrt{2\pi}} \sigma^* e^{-\frac{1}{2} \left[Y_i \sigma^* - (\beta_0^* + \beta_1^* X_{1i} + \dots + \beta_p^* X_{pi}) \right]^2} \right] \times \prod_{i=m+1}^n \left[1 - \Phi \left(Y_c \sigma^* - (\beta_0^* + \beta_1^* X_{1i} + \dots + \beta_p^* X_{pi}) \right) \right] \quad (12)$$

จากนั้นทำให้ฟังก์ชันภาวะนั้นจะเป็นรวมดังกล่าว มีค่าสูงสุดโดยใช้วิธีการ Newton-Raphson ซึ่งเริ่มต้นประมาณค่าพารามิเตอร์ด้วยวิธีกำลังสองต่ำที่สุด และใช้กระบวนการวนซ้ำจนได้ค่าประมาณของ $\theta^* = (\beta_0^*, \beta_1^*, \beta_2^*, \dots, \beta_p^*, \sigma^*)$

$$\text{ต่อมาจึงหาค่าประมาณของ } \theta \text{ ซึ่ง } \hat{\beta}_j = \frac{\hat{\beta}_j^*}{\hat{\sigma}^*}, \quad \hat{\sigma} = \frac{1}{\hat{\sigma}^*} \quad (13)$$

2.2.3 วิธีของแชตเตอร์จีและแมคเลิช (Chatterjee and McLeish Method)

Chatterjee และ McLeish (1986) ได้นำหลักการ การแทนค่าที่สูญหายด้วยค่าที่ทำให้ผลรวมกำลังสองของความคลาดเคลื่อนต่ำที่สุด มาประยุกต์กับการประมาณค่าพารามิเตอร์ด้วยวิธีกำลังสองต่ำสุดเมื่อตัวแปรตามเป็นข้อมูลที่ถูกตัดปลายทางขวาประเภทที่ 1 และใช้วิธีการวนซ้ำ มีขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอน 0   คำนวณค่า $\hat{\beta}^{(0)}$ ด้วยวิธีกำลังสองต่ำที่สุด โดยใช้เฉพาะข้อมูลที่ไม่ถูกตัดปลายทางขวาประเภทที่ 1

$$\text{จะได้ } \hat{\beta}^{(0)} = \left(\left(\mathbf{X}^{(NC)} \right)^T \mathbf{X}^{(NC)} \right)^{-1} \left(\mathbf{X}^{(NC)} \right)^T \mathbf{Y}^{(NC)} \quad (14)$$

ขั้นตอน a   แทนค่าตัวแปรตามที่ถูกตัดปลายทางขวาประเภทที่ 1 โดย

- ถ้า $\hat{\beta}_0^{(r)} + \hat{\beta}_1^{(r)} X_{1i} + \dots + \hat{\beta}_p^{(r)} X_{pi} > Y_c$ จะแทนค่าตัวแปรตามที่ถูกตัดปลายทางขวาประเภทที่ 1

ด้วยค่า $\hat{\beta}_0^{(r)} + \hat{\beta}_1^{(r)} X_{1i} + \dots + \hat{\beta}_p^{(r)} X_{pi}$

- ถ้า $\hat{\beta}_0^{(r)} + \hat{\beta}_1^{(r)} X_{1i} + \dots + \hat{\beta}_p^{(r)} X_{pi} \leq Y_c$ จะแทนค่าตัวแปรตามที่ถูกตัดปลายทางขวาประเภทที่ 1

ด้วยค่า Y_c เหมือนเดิม

เมื่อ r คือ รอบที่ของการประมาณค่าพารามิเตอร์, $r = 0, 1, 2, 3, \dots$

$r = 0$ คือ รอบที่ 0 ของการประมาณค่าพารามิเตอร์ ซึ่งเป็นการประมาณค่าพารามิเตอร์ในขั้นตอน 0

และ $i = m+1, m+2, \dots, n$

ขั้นตอน b นำตัวแปรตามที่ได้จากการแทนค่าในขั้นตอน a มารวมกับตัวแปรตามที่ไม่ถูกตัดปลายทางขวา

ประเภทที่ 1 เพื่อคำนวณค่า $\beta^{(r+1)}$ โดยใช้วิธีกำลังสองต่ำสุด

ทำขั้นตอน a และ b วนไปเรื่อยๆ จนกระทั่งได้ $\left| \beta_j^{(r+1)} - \beta_j^{(r)} \right| \leq 0.001$ ทุก $j = 0, 1, 2, \dots, p$

2.2.4 การประมาณด้วยวิธีภาวะน่าจะเป็นสูงสุดด้วยขั้นตอนวิธีอีเอ็ม

(Maximum Likelihood Estimation using the EM algorithm Method)

ขั้นตอนวิธีอีเอ็มถูกคิดค้นโดย Dempster, Laird และ Rubin (1977) และต่อมา Aitkin (1981) ได้นำขั้นตอนวิธีอีเอ็มมาประยุกต์กับการประมาณค่าพารามิเตอร์ด้วยวิธีภาวะน่าจะเป็นสูงสุดโดยใช้วิธีการวนซ้ำ มีขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอน 0 คำนวณค่า $\beta^{(0)}$ และ $\sigma^{(0)}$ โดยใช้ข้อมูลทั้งหมด โดยถือว่าข้อมูลที่ถูกตัดปลายทางขวาประเภทที่ 1 เสมือนเป็นข้อมูลที่ไม่ถูกตัดปลายทางขวาประเภทที่ 1 ด้วยวิธีภาวะน่าจะเป็นสูงสุด โดยทำให้ฟังก์ชัน

ภาวะน่าจะเป็นรวม $L = \prod_{i=1}^n f(Y_i^*)$ มีค่าสูงสุด นั่นคือ การคำนวณค่า $\beta^{(0)}$ และ $\sigma^{(0)}$ ด้วยวิธีกำลังสองต่ำสุด

(เนื่องจากการคำนวณค่า $\beta^{(0)}$ และ $\sigma^{(0)}$ ด้วยวิธีกำลังสองต่ำสุดของข้อมูลที่สมบูรณ์และมีการแจกแจงปกติ

จะเท่ากับการคำนวณค่า $\beta^{(0)}$ และ $\sigma^{(0)}$ ด้วยวิธีภาวะน่าจะเป็นสูงสุด) ดังนั้น $\beta^{(0)} = (\mathbf{X}^T \mathbf{X})^{-1} \mathbf{X}^T \mathbf{Y}^*$ (15)

ขั้นตอน E (Expectation Step : E Step) การแทนค่าตัวแปรตามที่ถูกตัดปลายทางขวาประเภทที่ 1 ด้วยค่าคาดหวัง

แบบมีเงื่อนไข $E(Y_i^* | Y_i > Y_c, \beta, \sigma) = \mu_i^{(r)} + \left[\sigma^{(r)} \times h(z_i^{(r)}) \right]$ (16)

โดย $\mu_i^{(r)} = \beta_0^{(r)} + \beta_1^{(r)} X_{1i} + \dots + \beta_p^{(r)} X_{pi}$ (17)

$$z_i^{(r)} = \frac{Y_c - \mu_i^{(r)}}{\sigma^{(r)}} \quad (18)$$

$$f(z_i^{(r)}) = \left(\frac{1}{\sqrt{2\pi}} \right) e^{-\left(\frac{(z_i^{(r)})^2}{2} \right)} \quad (19)$$

$$S(z_i^{(r)}) = 1 - F(z_i^{(r)}) = \int_{z_i^{(r)}}^{\infty} f(t) dt \quad (20)$$

$$h(z_i^{(r)}) = \frac{f(z_i^{(r)})}{1 - F(z_i^{(r)})} \quad (21)$$

เมื่อ r คือ รอบที่ของการประมาณค่าพารามิเตอร์, $r = 0, 1, 2, 3, \dots$

$r = 0$ คือ รอบที่ 0 ของการประมาณค่าพารามิเตอร์ ซึ่งเป็นการประมาณค่าพารามิเตอร์ในขั้นตอน 0
และ $i = m+1, m+2, \dots, n$

ขั้นตอน M (Maximization Step : M Step)

นำตัวแปรตามที่ได้จากการแทนค่าใน **ขั้นตอน E** มารวมกับตัวแปรตามที่ไม่ถูกตัดปลายทางขวาประเภทที่ 1 จะได้ข้อมูลที่มีความสมบูรณ์ $\left(\tilde{Y}_i \right)$, $i = 1, 2, \dots, n$ โดย

$$\tilde{Y}_i = \begin{cases} Y_i^* = Y_i & , Y_i \leq Y_c \text{ (ถ้าเป็นตัวแปรตามที่ไม่ถูกตัดปลายทางขวาประเภทที่ 1 มีจำนวน } m \text{ ค่า)} \\ \mu_i^{(r)} + \left[\sigma^{(r)} \times h(z_i^{(r)}) \right] & , Y_i > Y_c \text{ (ถ้าเป็นตัวแปรตามที่ถูกตัดปลายทางขวาประเภทที่ 1 มีจำนวน } n - m \text{ ค่า)} \end{cases} \quad (22)$$

จากนั้นนำข้อมูลสมบูรณ์ดังกล่าวมาประมาณค่า $\beta^{(r+1)}$ และ $\sigma^{(r+1)}$ เพื่อให้ฟังก์ชันภาวะน่าจะเป็นรวม

$$L = \prod_{i=1}^n f(\tilde{Y}_i) \text{ มีค่าสูงสุด นั่นคือ หาค่า } \beta^{(r+1)} \text{ ด้วยวิธีกำลังสองต่ำที่สุด จะได้ } \beta^{(r+1)} = (X^T X)^{-1} X^T \tilde{Y} \quad (23)$$

และหา $\sigma^{(r+1)}$ จากสูตร $\sigma^{(r+1)} = \sqrt{\frac{\sum_{i=1}^m \left(y_i - \mu_i^{(r)} \right)^2 + \left[\sigma^{(r)} \right]^2 \sum_{m+1}^n \left[1 + \left(z_i^{(r)} h(z_i^{(r)}) \right) \right]}{n}}$ (24)

เมื่อ $\sigma^{(0)}$ คือ ค่าประมาณของส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานในขั้นตอน 0

ทำ**ขั้นตอน E** และ **M** วนไปเรื่อยๆ จนกระทั่งได้ $\left| \beta_j^{(r+1)} - \beta_j^{(r)} \right| \leq 0.001$ ทุก $j = 0, 1, 2, \dots, p$

3.วิธีการศึกษา

3.1 ขอบเขตของการวิจัย

3.1.1 ตัวแบบของค่าสังเกตของตัวแปรตามที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ

$$Y_i = e^{\beta_0 + \beta_1 X_{1i} + \beta_2 X_{2i} + \varepsilon_i} \quad (25)$$

หรือ $\log(Y_i) = \beta_0 + \beta_1 X_{1i} + \beta_2 X_{2i} + \varepsilon_i \quad (26)$

เมื่อ $i = 1, 2, \dots, n$ และตัวแปรอิสระแต่ละตัวไม่มีความสัมพันธ์กัน

โดยที่ Y_i คือ ค่าสังเกตของตัวแปรตาม ลำดับที่ i

X_{1i} คือ ตัวแปรอิสระตัวที่ 1 ลำดับที่ i เมื่อ $X_{1i} \stackrel{iid}{\sim} N(0, \sigma_{x_1}^2)$

X_{2i} คือ ตัวแปรอิสระตัวที่ 2 ลำดับที่ i เมื่อ $X_{2i} \stackrel{iid}{\sim} N(0, \sigma_{x_2}^2)$

ε_i คือ ความคลาดเคลื่อน ลำดับที่ i เมื่อ $\varepsilon_i \stackrel{iid}{\sim} N(0, \sigma_\varepsilon^2)$

β_j คือ ค่าสัมประสิทธิ์ที่แท้จริงตัวที่ j โดย $j = 1, 2$

β_0 คือ ค่าที่แท้จริงของระยะตัดแกน y

$\sigma_{x_1}^2$ คือ ความแปรปรวนของตัวแปรอิสระตัวที่ 1

$\sigma_{x_2}^2$ คือ ความแปรปรวนของตัวแปรอิสระตัวที่ 2

$\sigma_{x_1 + x_2}^2$ คือ ความแปรปรวนรวมของตัวแปรอิสระตัวที่ 1 และตัวที่ 2

σ_{ε}^2 คือ ความแปรปรวนของความคลาดเคลื่อน

n คือ ขนาดตัวอย่าง

เนื่องจาก $\beta_0 + \beta_1 X_{1i} + \beta_2 X_{2i} + \varepsilon_i$ นั้น มีการแจกแจงปกติ ดังนั้น Y_i จะมีการแจกแจงล็อกนอร์มอล โดยที่มีความสัมพันธ์กับความคลาดเคลื่อน ε_i ที่มีการแจกแจงล็อกนอร์มอลและตัวแปรอิสระอีก 2 ตัว ได้แก่ X_{1i} และ X_{2i} ที่มีการแจกแจงปกติ โดยจะทำการประมาณค่าพารามิเตอร์จากสมการ (26)

3.1.2 เงื่อนไขที่ทำการศึกษา

1) ขนาดตัวอย่าง (n) คือ 30, 50, 100

2) เปอร์เซนต์ของตัวแปรตามที่ถูกตัดปลายทางขวา (r) คือ 10%, 20%, 30%

3) $\beta_0 = 0.3, \beta_1 = 1, \beta_2 = 1$

4) อัตราส่วนความแปรปรวนของตัวแปรอิสระตัวที่ 1 ต่อตัวแปรอิสระตัวที่ 2 ได้แก่

- 1:1 ($\sigma_{x_1}^2 = 0.045, \sigma_{x_2}^2 = 0.045$)

- 1:2 ($\sigma_{x_1}^2 = 0.03, \sigma_{x_2}^2 = 0.06$)

- 1:5 ($\sigma_{x_1}^2 = 0.015, \sigma_{x_2}^2 = 0.075$)

การกำหนดอัตราส่วนความแปรปรวนของตัวแปรอิสระตัวที่ 1 ต่อตัวแปรอิสระตัวที่ 2 เป็นอัตราส่วนดังกล่าว เนื่องจากต้องการศึกษากรณีที่ความแปรปรวนของตัวแปรอิสระทั้งสองเท่ากัน แตกต่างกันน้อย และแตกต่างกันมาก

5) อัตราส่วนความแปรปรวนรวมของตัวแปรอิสระต่อความแปรปรวนของความคลาดเคลื่อน ได้แก่

- 2:1 ($\sigma_{x_1+x_2}^2 = 0.09, \sigma_{\varepsilon}^2 = 0.045$)

- 1:1 ($\sigma_{x_1+x_2}^2 = 0.09, \sigma_{\varepsilon}^2 = 0.09$)

- 1:2 ($\sigma_{x_1+x_2}^2 = 0.09, \sigma_{\varepsilon}^2 = 0.18$)

การกำหนดอัตราส่วนความแปรปรวนรวมของตัวแปรอิสระต่อความแปรปรวนของความคลาดเคลื่อนเป็นอัตราส่วนดังกล่าวเนื่องจากต้องการศึกษาในกรณีที่ความคลาดเคลื่อนมีความแปรปรวนเท่ากับ มากกว่า และน้อยกว่าตัวแปรอิสระ

เขียนเป็นตารางสรุปกรณีที่ต้องการศึกษา ดังนี้

ตารางที่ 1 $\sigma_{x_1}^2$, $\sigma_{x_2}^2$ และ σ_ε^2 ที่ต้องการศึกษา

กรณี	$\sigma_{x_1}^2$	$\sigma_{x_2}^2$	σ_ε^2
1	0.015	0.075	0.045
2	0.030	0.060	0.045
3	0.045	0.045	0.045
4	0.015	0.075	0.090
5	0.030	0.060	0.090
6	0.045	0.045	0.090
7	0.015	0.075	0.180
8	0.030	0.060	0.180
9	0.045	0.045	0.180

สำหรับการศึกษาค้างนี้ใช้โปรแกรม R เวอร์ชัน 3.4.4 ในการจำลองข้อมูลเพื่อเปรียบเทียบวิธีการประมาณค่าจากตัวแบบการถดถอยจำนวน 4 วิธี วิธีละ 81 สถานการณ์ และสถานการณ์ละ 10,000 รอบ

3.2 วิธีการดำเนินการวิจัย

3.2.1 การจำลองข้อมูล

ขั้นที่ 1 สร้าง $X_{1i} \stackrel{iid}{\sim} N(0, \sigma_{x_1}^2)$, $X_{2i} \stackrel{iid}{\sim} N(0, \sigma_{x_2}^2)$ โดยที่ตัวแปรอิสระ 2 ตัว ไม่มีความสัมพันธ์กัน และ $\varepsilon_i \stackrel{iid}{\sim} N(0, \sigma_\varepsilon^2)$ เมื่อ $i=1,2,3,\dots, n$ ซึ่งความแปรปรวนของตัวแปรอิสระทั้ง 2 ตัวและความแปรปรวนของความคลาดเคลื่อนใช้เงื่อนไขตามตารางสรุปกรณีที่ต้องการศึกษาจำนวน 9 กรณี และขนาดตัวอย่าง (n) มี 3 ขนาด ได้แก่ 30, 50, 100

ขั้นที่ 2 สร้างค่าจริงของตัวแปรตามที่มีความสัมพันธ์กับตัวแปรอิสระ จากสมการ $Y_i' = e^{\beta_0 + \beta_1 X_{1i} + \beta_2 X_{2i}}$ (27) ที่มีการแจกแจงลอการิธึมเมื่อ $\beta_0 = 0.3$, $\beta_1 = 1$, $\beta_2 = 1$

ในงานวิจัยครั้งนี้เลือกกำหนดให้ $\beta_1 = 1$ และ $\beta_2 = 1$ เพราะต้องการควบคุมปัจจัยในด้านความแปรปรวนที่เกิดจากตัวแปรอิสระ และ $\beta_0 = 0.3$ เนื่องจากต้องการศึกษากรณีที่สัมประสิทธิ์การแปรผกผันซึ่งเป็นอัตราส่วนระหว่างส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานต่อค่าเฉลี่ยของข้อมูล มีค่ามากกว่า น้อยกว่า หรือเท่ากับ 1

ขั้นที่ 3 สร้างค่าสังเกตของตัวแปรตามให้มีการแจกแจงลอการิธึมจากสมการ (25)

3.2.2 การสร้างตัวแปรตามที่ประกอบไปด้วยข้อมูลที่ไม่ถูกตัดปลายทางขวาประเภทที่ 1 และข้อมูลที่ถูกตัดปลายทางขวาประเภทที่ 1

ขั้นที่ 1 หาค่า Y_c ซึ่งเป็นค่าเปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ $100-r$ ของตัวแปรสุ่มที่มีการแจกแจงเหมือนกับ Y_i

ขั้นที่ 2 แบ่ง Y_i ออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่ Y_i ที่เป็นข้อมูลที่ไม่ถูกตัดปลายทางขวาประเภทที่ 1 ($Y_i \leq Y_c$) และ Y_i ที่เป็นข้อมูลที่ถูกตัดปลายทางขวาประเภทที่ 1 ($Y_i > Y_c$) จากนั้นสร้างชุดข้อมูลใหม่ของตัวแปรตาม (Y_i^*) ที่ประกอบไปด้วยตัวแปรตามที่ไม่ถูกตัดปลายทางขวาประเภทที่ 1 และตัวแปรตามที่ถูกตัดปลายทางขวาประเภทที่ 1 ซึ่งมีเกณฑ์ในการสร้าง ดังนี้

- ถ้า Y_i เป็นข้อมูลที่ไม่ถูกตัดปลายทางขวาประเภทที่ 1 ให้ Y_i^* ยังมีค่าเท่ากับ Y_i เหมือนเดิม
- ถ้า Y_i เป็นข้อมูลที่ถูกตัดปลายทางขวาประเภทที่ 1 ให้ Y_i^* มีค่าเท่ากับ Y_c

ตัวอย่างการสร้าง Y_i^*

- 1) กำหนด $n = 10$, $r = 20\%$ และ $\beta_0 = 0.3$, $\beta_1 = 1$, $\beta_2 = 1$
- 2) สร้าง $X_{1i} \stackrel{iid}{\sim} N(0, 0.015)$, $X_{2i} \stackrel{iid}{\sim} N(0, 0.075)$, $\varepsilon_i \stackrel{iid}{\sim} N(0, 0.045)$
- 3) สร้าง $Y_i' = e^{\beta_0 + \beta_1 X_{1i} + \beta_2 X_{2i}}$ และ $Y_i = e^{\beta_0 + \beta_1 X_{1i} + \beta_2 X_{2i} + \varepsilon_i}$
- 4) หาค่า Y_c ซึ่งเป็นค่าเปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ $100-r = 100-20 = 80$ ของตัวแปรสุ่มที่แจกแจงเหมือนกับ Y_i นั่นคือ ตัวแปรสุ่มที่มีการแจกแจง $\text{LOGNOR}(\mu = 0.3, \sigma^2 = 0.135)$ ดังนั้น $Y_c = 1.839$
- 5) แบ่ง Y_i ออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่
  - Y_i ที่เป็นข้อมูลที่ไม่ถูกตัดปลายทางขวาประเภทที่ 1 ($Y_i \leq Y_c$) ซึ่งได้แก่ $Y_1, Y_2, Y_4, Y_5, Y_6, Y_9, Y_{10}$
  - Y_i เป็นข้อมูลที่ถูกตัดปลายทางขวาประเภทที่ 1 ($Y_i > Y_c$) ซึ่งได้แก่ Y_3, Y_7, Y_8
- 6) สร้างชุดข้อมูลใหม่ของตัวแปรตาม (Y_i^*) ที่ประกอบไปด้วยตัวแปรตามที่ไม่ถูกตัดปลายทางขวาประเภทที่ 1 และตัวแปรตามที่ถูกตัดปลายทางขวาประเภทที่ 1 ซึ่งมีเกณฑ์การสร้างดังนี้
  - ถ้า Y_i เป็นข้อมูลที่ไม่ถูกตัดปลายทางขวาประเภทที่ 1 ซึ่งได้แก่ $Y_1, Y_2, Y_4, Y_5, Y_6, Y_9, Y_{10}$ จะกำหนดให้ Y_i^* เมื่อ $i = 1, 2, 4, 5, 6, 9, 10$ ยังมีค่าเท่ากับ Y_i ตัวเดิม หรือกล่าวได้ว่า $Y_1^* = Y_1, Y_2^* = Y_2, Y_4^* = Y_4, Y_5^* = Y_5, Y_6^* = Y_6, Y_9^* = Y_9, Y_{10}^* = Y_{10}$
  - ถ้า Y_i เป็นข้อมูลที่ถูกตัดปลายทางขวาประเภทที่ 1 ซึ่งได้แก่ Y_3, Y_7, Y_8 จะกำหนดให้ค่า Y_i^* เมื่อ $i = 3, 7, 8$ มีค่าเท่ากับ $Y_c = 1.839$ หรือกล่าวได้ว่า $Y_3^* = Y_7^* = Y_8^* = 1.839$

ตารางที่ 2 ตัวอย่างการสร้าง Y_i^*

i	$X_{1i} \stackrel{iid}{\sim} N(0, 0.015)$	$X_{2i} \stackrel{iid}{\sim} N(0, 0.075)$	$\varepsilon_i \stackrel{iid}{\sim} N(0, 0.045)$	Y_i'	Y_i	Y_i^*
1	-0.082	-0.416	-0.338	0.820	0.585	0.585
2	0.051	-0.427	-0.095	0.927	0.843	0.843
3	-0.245	0.191	0.434	1.279	1.974	1.839
4	-0.263	0.115	-0.141	1.164	1.011	1.011
5	-0.049	0.118	-0.053	1.447	1.372	1.372
6	-0.206	0.129	0.050	1.250	1.314	1.314
7	0.045	0.664	0.376	2.743	3.995	1.839
8	0.063	0.358	0.010	2.057	2.077	1.839
9	0.019	0.239	-0.001	1.747	1.745	1.745
10	-0.013	-0.332	-0.193	0.956	0.788	0.788

3.2.3 การหาค่าประมาณของตัวแปรตาม

หาค่า $\log(Y_i^*)$ ก่อนจากนั้นจึงประมาณค่าของ $\beta_0, \beta_1, \beta_2$ โดยใช้วิธี OLS, CM, MLE และ MLE_EM

ต่อมาหาค่าประมาณของตัวแปรตามของทั้ง 4 วิธี จากสมการ $\hat{Y}_i = e^{\hat{\beta}_0 + \hat{\beta}_1 X_{1i} + \hat{\beta}_2 X_{2i}}$ (28)

3.2.4 การเปรียบเทียบวิธีการประมาณค่าจากตัวแบบการถดถอย

ในการประยุกต์ จะให้ความสนใจในการประมาณค่าตัวแปรตามมากกว่า ดังนั้นจึงสรุปผลการวิจัย

จากค่า $AMSE(\hat{Y}_a)$ และ $RE(\hat{Y}_a)$ เมื่อ

1) $AMSE(\hat{Y}_a)$ คือ ค่าเฉลี่ยของค่าเฉลี่ยกำลังสองของความคลาดเคลื่อนของตัวแปรตามของวิธี a

$$\text{จากการจำลองสถานการณ์ 10,000 รอบ โดยที่ } AMSE(\hat{Y}_a) = \frac{\sum_{j=1}^{10000} MSE(\hat{Y}_a^{(j)})}{10,000} \quad (29)$$

เมื่อ $MSE(\hat{Y}_a^{(j)})$ คือ ค่าเฉลี่ยกำลังสองของค่าความคลาดเคลื่อนของตัวแปรตามจากการจำลอง

$$\text{สถานการณ์รอบที่ } j \text{ ของวิธี } a \text{ โดยที่ } MSE(\hat{Y}_a^{(j)}) = \frac{\sum_{i=1}^n (\hat{Y}_{i,a} - Y_i')^2}{n} \quad (30)$$

$\hat{Y}_{i,a}$ คือ ค่าประมาณของตัวแปรตามลำดับที่ i โดยวิธีการ a

Y_i' คือ ค่าที่แท้จริงของตัวแปรตามลำดับที่ i

j คือ รอบที่ของการจำลองสถานการณ์ โดย $j = 1, 2, \dots, 10000$

a คือ วิธีการประมาณค่าจากตัวแบบการถดถอย ซึ่ง $a = \text{OLS, CM, MLE, MLE\_EM}$

2) $RE(\hat{Y}_a)$ คือ อัตราส่วนระหว่าง $AMSE(\hat{Y}_{MLE})$ กับ $AMSE(\hat{Y}_a)$ หรือเป็นอัตราส่วน

$$\text{ระหว่าง } AMSE(\hat{Y}) \text{ ของวิธี MLE กับ } AMSE(\hat{Y}) \text{ ของวิธี } a \text{ ซึ่ง}$$

$$RE(\hat{Y}_a) = \frac{AMSE(\hat{Y}_{MLE})}{AMSE(\hat{Y}_a)} \quad (31)$$

สำหรับการศึกษานี้เลือกวิธี MLE เป็นเกณฑ์ในการเปรียบเทียบเพราะว่า วิธี MLE เป็นวิธีการประมาณค่าพื้นฐานที่มีประสิทธิภาพสูง และเป็นวิธีที่ใช้ข้อมูลได้ครบถ้วนทั้งส่วนที่เป็นข้อมูลที่ถูกต้องปลายทางขอบประเภทที่ 1 และข้อมูลที่ไม่วัดปลายทางขอบประเภทที่ 1 รวมถึงเป็นตัวประมาณที่ยืนยงภายใต้การเปลี่ยนแปลงที่เหมาะสม

เกณฑ์การเปรียบเทียบ

กำหนดให้ a และ b คือ วิธี OLS, MLE, CM, MLE_EM โดยที่ $a \neq b$

1) วิธีที่มีค่า $AMSE(\hat{Y}_a)$ ต่ำสุดจะเป็นวิธีที่มีประสิทธิภาพสูงสุดในการประมาณค่าจากตัวแบบการถดถอย

2) วิธีการที่มีค่า $RE(\hat{Y}_a)$ มากกว่า 1 แสดงว่าวิธีการ a มีประสิทธิภาพมากกว่าวิธี MLE

3) วิธีการที่มีค่า $RE(\hat{Y}_a)$ เท่ากับ 1 แสดงว่าวิธีการ a มีประสิทธิภาพเท่ากับวิธี MLE

4) วิธีการที่มีค่า $RE(\hat{Y}_a)$ น้อยกว่า 1 แสดงว่าวิธีการ a มีประสิทธิภาพน้อยกว่าวิธี MLE

5) วิธีที่มีประสิทธิภาพสูงสุดในการประมาณค่าจากตัวแบบการถดถอย คือ วิธีที่มีค่า $RE(\hat{Y}_a)$ มากที่สุด

หรือวิธีที่มีค่า $RE(\hat{Y}_b)$ น้อยกว่าค่า $RE(\hat{Y}_a)$ ที่มีค่ามากที่สุดสถานการณ์เดียวกันไม่เกิน 0.01

4. ผลการวิจัย

ในการพิจารณาวิธีที่มีประสิทธิภาพสูงสุด จะพิจารณาจากค่า $RE(\hat{Y}_a)$ เป็นหลัก โดยถ้าพิจารณาจากค่า $AMSE(\hat{Y}_a)$ ก็จะได้ผลสรุปที่เหมือนกัน

ตารางที่ 3 ค่า $RE(\hat{Y}_a)$ เมื่อขนาดตัวอย่างเท่ากับ 30 และ a คือ วิธี OLS, MLE, CM, MLE_EM

n	$\sigma_{x_1+x_2}^2 : \sigma_{\varepsilon}^2$	r	$\sigma_{x_1}^2 : \sigma_{x_2}^2$	$RE(\hat{Y}_a)$			
				a = OLS	MLE	CM	MLE_EM
30	2:1	10%	1:5	1.01	1.00	1.10	1.01
			1:2	0.97	1.00	1.09	1.01
			1:1	0.97	1.00	1.08	1.01
		20%	1:5	0.61	1.00	0.95	1.01
			1:2	0.61	1.00	0.95	1.00
			1:1	0.59	1.00	0.93	1.00
		30%	1:5	0.41	1.00	0.78	1.01
			1:2	0.42	1.00	0.80	1.01
			1:1	0.40	1.00	0.76	1.01
30	1:1	10%	1:5	1.30	1.00	1.25	1.01
			1:2	1.28	1.00	1.23	1.01
			1:1	1.28	1.00	1.23	1.01
		20%	1:5	0.91	1.00	1.05	1.00
			1:2	0.95	1.00	1.09	1.00
			1:1	0.91	1.00	1.06	1.00
		30%	1:5	0.67	1.00	0.88	1.01
			1:2	0.70	1.00	0.92	1.01
			1:1	0.68	1.00	0.90	1.01
	1:2	10%	1:5	1.46	1.00	1.38	1.00
			1:2	1.52	1.00	1.41	1.00
			1:1	1.56	1.00	1.46	1.00
		20%	1:5	1.33	1.00	1.32	1.00
			1:2	1.34	1.00	1.33	1.00
			1:1	1.36	1.00	1.35	1.00
		30%	1:5	1.05	1.00	1.14	1.00
			1:2	1.02	1.00	1.11	1.00
			1:1	1.06	1.00	1.17	1.00

ตารางที่ 4 ค่า $RE(\hat{Y}_a)$ เมื่อขนาดตัวอย่างเท่ากับ 50 และ a คือ วิธี OLS, MLE, CM, MLE_EM

n	$\sigma_{x_1+x_2}^2 : \sigma_{\varepsilon}^2$	r	$\sigma_{x_1}^2 : \sigma_{x_2}^2$	$RE(\hat{Y}_a)$			
				a = OLS	MLE	CM	MLE_EM
50	2:1	10%	1:5	0.78	1.00	0.97	1.00
			1:2	0.78	1.00	0.97	1.00
			1:1	0.77	1.00	0.96	1.00
		20%	1:5	0.39	1.00	0.69	1.00
			1:2	0.38	1.00	0.68	1.00
			1:1	0.38	1.00	0.69	1.00
		30%	1:5	0.25	1.00	0.51	1.01
			1:2	0.24	1.00	0.50	1.01
			1:1	0.24	1.00	0.50	1.01
50	1:1	10%	1:5	1.06	1.00	1.09	1.00
			1:2	1.05	1.00	1.08	1.00
			1:1	1.06	1.00	1.09	1.00
		20%	1:5	0.61	1.00	0.77	1.00
			1:2	0.62	1.00	0.77	1.00
			1:1	0.62	1.00	0.77	1.00
		30%	1:5	0.38	1.00	0.53	1.00
			1:2	0.38	1.00	0.54	1.00
			1:1	0.38	1.00	0.53	1.00
	1:2	10%	1:5	1.26	1.00	1.23	1.00
			1:2	1.27	1.00	1.24	1.00
			1:1	1.24	1.00	1.21	1.00
		20%	1:5	0.88	1.00	0.93	1.00
			1:2	0.90	1.00	0.95	1.00
			1:1	0.90	1.00	0.95	1.00
		30%	1:5	0.60	1.00	0.67	1.00
			1:2	0.59	1.00	0.66	1.00
			1:1	0.61	1.00	0.69	1.00

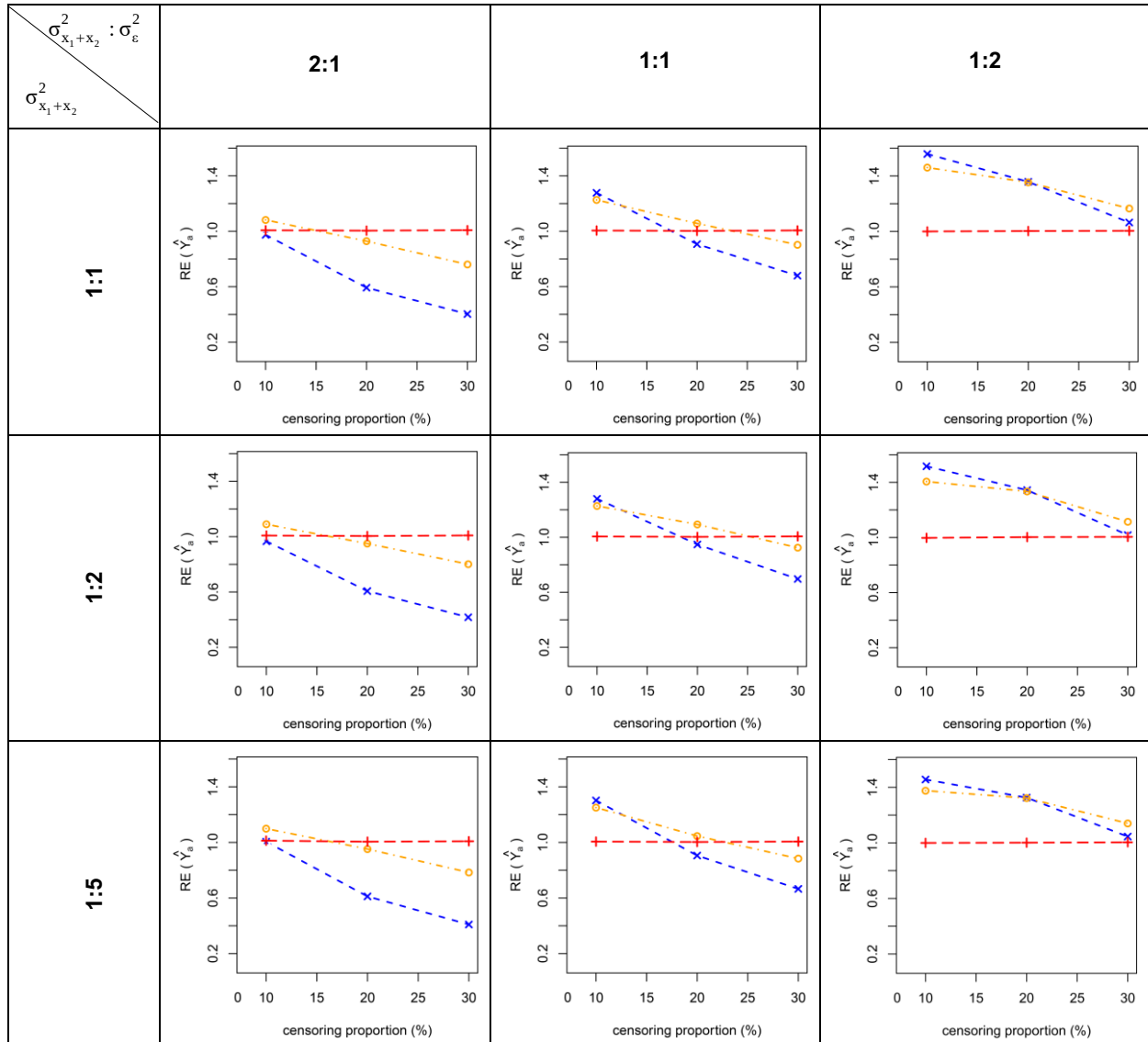
ตารางที่ 5 ค่า $RE(\hat{Y}_a)$ เมื่อขนาดตัวอย่างเท่ากับ 100 และ a คือ วิธี OLS, MLE, CM, MLE_EM

n	$\sigma_{x_1+x_2}^2 : \sigma_{\varepsilon}^2$	r	$\sigma_{x_1}^2 : \sigma_{x_2}^2$	$RE(\hat{Y}_a)$			
				a = OLS	MLE	CM	MLE_EM
100	2:1	10%	1:5	0.52	1.00	0.76	1.00
			1:2	0.53	1.00	0.76	1.00
			1:1	0.53	1.00	0.76	1.00
		20%	1:5	0.21	1.00	0.41	1.00
			1:2	0.21	1.00	0.42	1.00
			1:1	0.21	1.00	0.42	1.00
		30%	1:5	0.12	1.00	0.27	1.01
			1:2	0.12	1.00	0.26	1.01
			1:1	0.12	1.00	0.26	1.01
100	1:1	10%	1:5	0.76	1.00	0.84	1.00
			1:2	0.75	1.00	0.83	1.00
			1:1	0.78	1.00	0.85	1.00
		20%	1:5	0.34	1.00	0.45	1.00
			1:2	0.34	1.00	0.45	1.00
			1:1	0.35	1.00	0.46	1.00
		30%	1:5	0.19	1.00	0.27	1.00
			1:2	0.19	1.00	0.27	1.00
			1:1	0.19	1.00	0.27	1.00
	1:2	10%	1:5	0.98	1.00	0.99	1.00
			1:2	0.97	1.00	0.98	1.00
			1:1	0.98	1.00	0.98	1.00
		20%	1:5	0.52	1.00	0.57	1.00
			1:2	0.54	1.00	0.58	1.00
			1:1	0.52	1.00	0.57	1.00
		30%	1:5	0.30	1.00	0.34	1.00
			1:2	0.30	1.00	0.34	1.00
			1:1	0.29	1.00	0.33	1.00

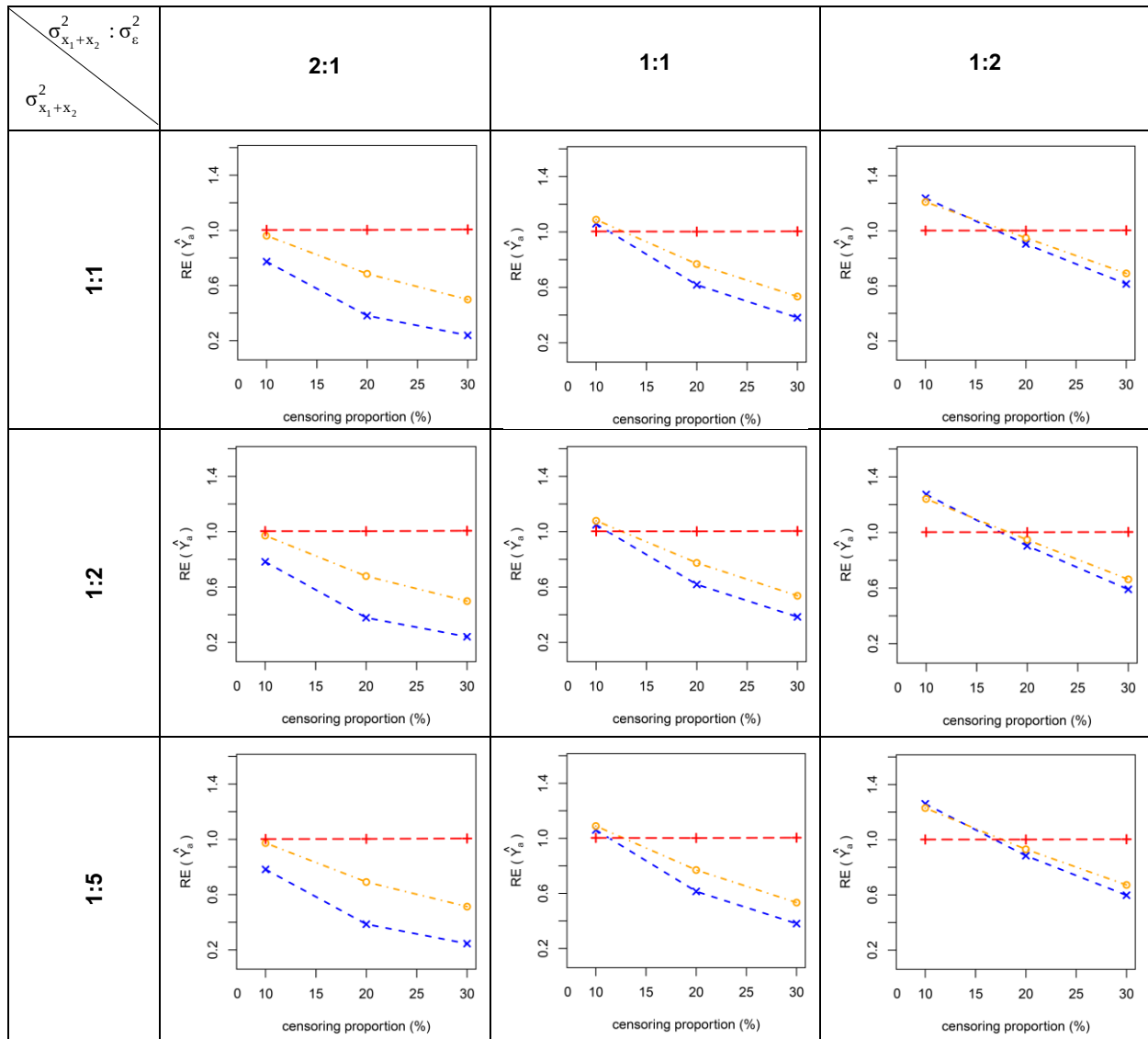
ส่วนต่อไปเป็นส่วนของกราฟแสดงค่า $RE(\hat{Y}_a)$ จึงกำหนดเส้นกราฟแทนวิธีการประมาณค่าที่ใช้ในงานวิจัย ดังนี้

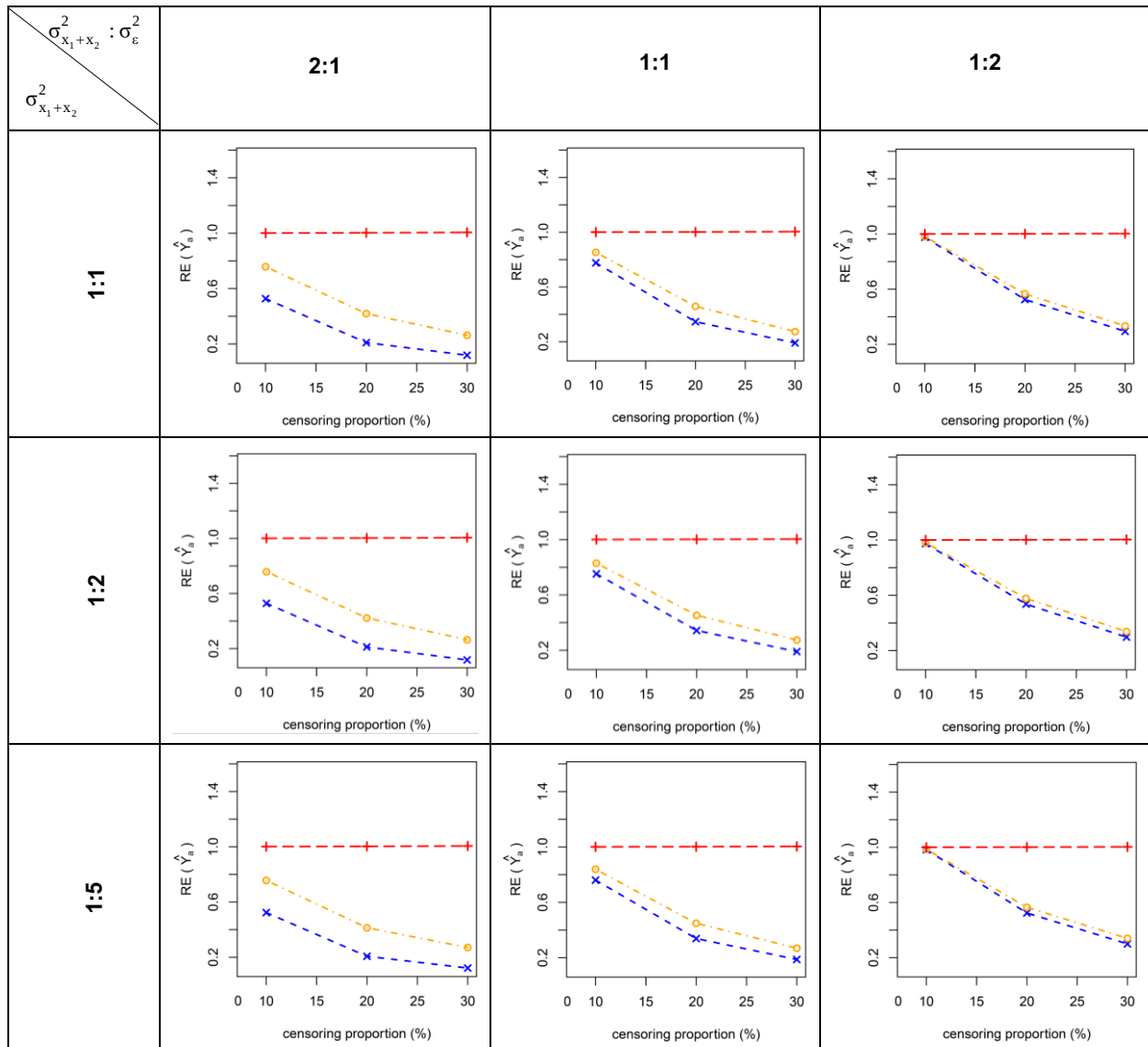
รูปภาพที่ 1 ค่า $RE(\hat{Y}_a)$ เมื่อขนาดตัวอย่างเท่ากับ 30 และ a คือ วิธี OLS, CM, MLE_EM

รูปภาพที่ 2 ค่า $RE(\hat{Y}_a)$ เมื่อขนาดตัวอย่างเท่ากับ 50 และ a คือ วิธี OLS, CM, MLE_EM

รูปภาพที่ 3 ค่า $RE(\hat{Y}_a)$ เมื่อขนาดตัวอย่างเท่ากับ 100 และ $\sigma^2_{x_1+x_2} : \sigma^2_{\epsilon}$ คือ วิธี OLS, CM, MLE_EM

ตารางที่ 6 วิธีที่มีประสิทธิภาพสูงสุดในการประมาณค่าพารามิเตอร์จากตัวแบบการถดถอย

r	10%			20%			30%		
n									
30	1:2	1:1	2:1	1:2	1:1	2:1	1:2	1:1	2:1
50	1:2	1:1	2:1	1:2	1:1	2:1	1:2	1:1	2:1
100	1:2	1:1	2:1	1:2	1:1	2:1	1:2	1:1	2:1

***หมายเหตุ $\sigma^2_{x_1+x_2} : \sigma^2_{\epsilon} = 1:2, 1:1, 2:1$

	OLS		CM		MLE และ MLE_EM		OLS และ CM

จากตารางที่ 3-5 และรูปภาพที่ 1 - 3 พบว่า เมื่อตัวอย่างมีขนาดใหญ่ ($n=100$) วิธี MLE กับ วิธี MLE_EM มีประสิทธิภาพสูงสุดในการประมาณค่าพารามิเตอร์จากตัวแบบการถดถอย

เมื่อตัวอย่างขนาดปานกลาง ($n = 50$) และตัวแปรตามถูกตัดปลายทางขวาปานกลางถึงมาก ($r = 20\%, 30\%$) พบว่า วิธี MLE และวิธี MLE_EM ยังคงเป็นวิธีที่มีประสิทธิภาพสูงสุด แต่เมื่อตัวอย่างมีขนาดปานกลาง ($n = 50$) และตัวแปรตามถูกตัดปลายทางขวาน้อย ($r = 10\%$) พบว่า อัตราส่วนการกระจายตัวของความคลาดเคลื่อนต่อการกระจายตัวของตัวแปรอิสระมีผลต่อการประมาณค่าพารามิเตอร์จากตัวแบบการถดถอย โดยที่วิธี MLE และวิธี MLE_EM นั้นมีประสิทธิภาพสูงสุด เมื่อความคลาดเคลื่อนกระจายตัวน้อยกว่าตัวแปรอิสระ ส่วนวิธี CM มีประสิทธิภาพสูงสุด เมื่อความคลาดเคลื่อนกระจายตัวเท่ากับตัวแปรอิสระ และวิธี OLS มีประสิทธิภาพสูงสุด เมื่อความคลาดเคลื่อนกระจายตัวมากกว่าตัวแปรอิสระ

เมื่อตัวอย่างมีขนาดเล็ก ($n = 30$) พบว่า ทั้งอัตราส่วนการกระจายตัวของความคลาดเคลื่อนต่อการกระจายตัวของตัวแปรอิสระ และร้อยละการถูกตัดปลายของตัวแปรตามล้วนมีผลต่อการประมาณค่าพารามิเตอร์จากตัวแบบการถดถอย โดยที่วิธี MLE และวิธี MLE_EM มีประสิทธิภาพสูงสุด ในกรณีที่ความคลาดเคลื่อนตัวน้อยกว่าตัวแปรอิสระและตัวแปรตามถูกตัดปลายทางขวาปานกลางถึงมาก ($r = 20\%, 30\%$) และในกรณีที่ความคลาดเคลื่อนนั้นกระจายตัวเท่ากับตัวแปรอิสระและตัวแปรตามถูกตัดปลายทางขวามาก ($r = 30\%$) ส่วนวิธี OLS นั้นมีประสิทธิภาพสูงสุด ในกรณีที่ตัวแปรตามถูกตัดปลายทางขวาน้อย ($r = 10\%$) และความคลาดเคลื่อนมีการกระจายตัวมากกว่าหรือเท่ากับตัวแปรอิสระ ส่วนวิธี CM มีประสิทธิภาพสูงสุดใน 3 กรณี ได้แก่ กรณีที่ตัวแปรตามถูกตัดปลายทางขวาน้อย ($r = 10\%$) และความคลาดเคลื่อนกระจายตัวน้อยกว่าตัวแปรอิสระ และกรณีที่ตัวแปรตามถูกตัดปลายทางขวาปานกลาง ($r = 20\%$) และความคลาดเคลื่อนกระจายตัวเท่ากับตัวแปรอิสระ รวมถึงกรณีที่ตัวแปรตามถูกตัดปลายทางขวามาก ($r = 30\%$) และความคลาดเคลื่อนกระจายตัวมากกว่าตัวแปรอิสระ รวมถึงพบว่าทั้งวิธี OLS และวิธี CM เป็นวิธีที่มีประสิทธิภาพสูงสุดเมื่อตัวแปรตามถูกตัดปลายทางขวาปานกลาง ($r = 20\%$) และความคลาดเคลื่อนกระจายตัวมากกว่าตัวแปรอิสระ

นอกจากนั้นพบว่า เมื่อตัวอย่างใหญ่ขึ้น ทุกวิธีต่างมีประสิทธิภาพในการประมาณค่าพารามิเตอร์จากตัวแบบการถดถอยมากขึ้น โดยเมื่อตัวอย่างขนาดใหญ่ วิธี OLS และวิธี CM มีประสิทธิภาพต่ำกว่าวิธี MLE และวิธี MLE_EM แต่เมื่อความคลาดเคลื่อนกระจายตัวมากกว่าตัวแปรอิสระ และตัวแปรตามถูกตัดปลายทางขวาน้อย ($r = 10\%$) ทั้งวิธี OLS และวิธี CM จะมีประสิทธิภาพใกล้เคียงกับวิธี MLE และวิธี MLE_EM มากขึ้น และพบว่าอัตราส่วนการกระจายตัวของตัวแปรอิสระต่อการกระจายของความคลาดเคลื่อนนั้นมีผลต่อการประมาณค่าพารามิเตอร์จากตัวแบบการถดถอย โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อความคลาดเคลื่อนมีการกระจายตัวมากกว่าตัวแปรอิสระมากขึ้น จะทำให้ทุกวิธีมีประสิทธิภาพลดลง แต่วิธี CM และวิธี OLS จะมีประสิทธิภาพดีขึ้นเมื่อเทียบกับวิธี MLE และวิธี MLE_EM รวมถึงวิธี OLS จะมีประสิทธิภาพใกล้เคียงวิธี CM มากยิ่งขึ้น ส่วนเมื่อตัวแปรตามถูกตัดปลายทางขวาน้อยลงจะทำให้ทุกวิธีมีประสิทธิภาพได้ดีขึ้น โดยที่วิธี OLS กับวิธี CM จะมีประสิทธิภาพดีขึ้นเมื่อเทียบกับวิธี MLE และวิธี MLE_EM ทั้งนี้ อัตราส่วนการกระจายของตัวแปรอิสระตัวที่ 1 ต่อตัวแปรอิสระตัวที่ 2 ไม่มีผลต่อการประมาณค่าพารามิเตอร์จากตัวแบบการถดถอย

5. การสรุปและอภิปรายผลการวิจัย

วิธี OLS เป็นวิธีที่คำนวณได้ง่าย แต่วิธี OLS ไม่ได้ให้ความสำคัญกับข้อมูลที่ถูกตัดปลายทางขวาประเภทที่ 1 เพราะในการคำนวณถือว่าตัวแปรตามที่ถูกตัดปลายทางขวาประเภทที่ 1 เหมือนเป็นตัวแปรตามที่ไม่ถูกตัดปลายทางขวาประเภทที่ 1 ดังนั้น ค่าประมาณของตัวแปรตามที่ได้จะต่ำกว่าค่าแท้จริงของตัวแปรตาม ส่วนวิธี CM เป็นวิธีการที่นำวิธี OLS มาประยุกต์ใช้และมีการคำนวณที่ซับซ้อนมากกว่าวิธี OLS และให้ความสำคัญกับตัวแปรตามที่ถูกตัดปลายทางขวาประเภทที่ 1 มากกว่าวิธี OLS เพราะมีการจัดการกับตัวแปรตามที่ถูกตัดปลายทางขวาประเภทที่ 1 ก่อนนำไปประมาณค่าพารามิเตอร์ แต่การจัดการกับตัวแปรตามไม่ได้มีความซับซ้อนในการคำนวณเท่ากับวิธี MLE และวิธี MLE_EM ดังนั้นถือว่า CM ใช้ข้อมูลในส่วนของตัวแปรตามที่ถูกตัดปลายทางขวาประเภทที่ 1 แต่ยังไม่ครอบคลุมสมบูรณ์ ส่วนวิธี MLE และ วิธี MLE_EM นี้ได้ให้ความสำคัญและใช้ข้อมูลทั้งสองส่วน ได้แก่ ข้อมูลที่ถูกตัดปลายทางขวาประเภทที่ 1 และข้อมูลที่ไม่ถูกตัดปลายทางขวาประเภทที่ 1 ได้ครบสมบูรณ์ ดังนั้นส่วนใหญ่ทั้งสองวิธีนี้จึงมีประสิทธิภาพในการประมาณค่าจากตัวแบบการถดถอยเท่ากัน โดยวิธี MLE เป็นวิธีที่มีประสิทธิภาพสูงแต่มีความซับซ้อนในการคำนวณ ส่วนวิธี MLE_EM เป็นวิธีที่ได้ประยุกต์ใช้วิธี MLE และมีการคำนวณง่ายกว่าวิธี MLE

และจากผลการวิจัย สรุปได้ว่า วิธี MLE และวิธี MLE_EM นั้นมีประสิทธิภาพสูงสุดเมื่อตัวอย่างมีขนาดใหญ่ ($n = 100$) หรือตัวแปรตามถูกตัดปลายทางขวามาก ($r = 30\%$) ในทางกลับกัน วิธี OLS เป็นวิธีที่มีประสิทธิภาพสูงสุดเมื่อตัวอย่างมีขนาดเล็ก ($n = 30$) หรือตัวแปรตามถูกตัดปลายทางขวาน้อย ($r = 10\%$) และวิธี CM จะมีประสิทธิภาพสูงที่สุดในสถานการณ์ที่เหลือ กล่าวคือ เมื่อตัวอย่างมีขนาดปานกลาง ($n = 50$) หรือตัวแปรตามถูกตัดปลายทางขวาน้อยลง ($r = 20\%$) นอกจากนี้พบว่า ทุกวิธีมีประสิทธิภาพมากขึ้น เมื่อตัวอย่างมีขนาดใหญ่ขึ้นหรือตัวแปรตามถูกตัดปลายทางขวาน้อยลงหรือความคลาดเคลื่อนกระจายตัวน้อยกว่าตัวแปรอิสระ

6. ข้อเสนอแนะ

- 6.1 สามารถนำผลการวิจัยครั้งนี้ใช้เป็นแนวทางในการเลือกตัวประมาณที่เหมาะสมกับข้อมูลที่ถูกตัดปลายทางขวาประเภทที่ 1 เพื่อให้ค่าประมาณของตัวแปรตามใกล้เคียงกับค่าที่แท้จริงของตัวแปรตาม
- 6.2 ตัวแปรตามที่ได้จากการประมาณสามารถนำไปวิเคราะห์ทางสถิติต่อไปได้ เช่น การหาค่าเฉลี่ย เป็นต้น
- 6.3 สามารถนำผลการวิจัยครั้งนี้ใช้เป็นแนวทางการศึกษากรณีอื่นๆ ดังนี้
  - 1) ตัวแปรตามมีการแจกแจงอื่น เช่น แกมมา เอ็กซ์โปเนนเชียล เป็นต้น
  - 2) ตัวแปรตามเป็นข้อมูลแบบอื่น เช่น ข้อมูลที่ถูกตัดปลายทางขวาประเภทที่ 2 ข้อมูลที่ถูกตัดปลายทางแบบสุ่ม ข้อมูลที่ถูกตัดปลายทางซ้าย เป็นต้น
  - 3) ตัวแปรอิสระมีมากกว่า 2 ตัว หรือตัวแปรอิสระมีความสัมพันธ์กันในระดับต่างๆ
  - 4) เพิ่มระดับอัตราส่วนของความแปรปรวนระหว่างตัวแปรอิสระกับค่าความคลาดเคลื่อน

7. เอกสารอ้างอิง

- จำเนียง จันทร์รักษ์. (2539). การพยากรณ์ในสมการถดถอยเชิงเส้นพหุเมื่อค่าตัวแปรตามถูกตัดปลายทางขวา. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ สาขาวิชาการประกันภัย บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธีระพร ธีระถาวร. (2536). การอนุมานเชิงสถิติขั้นกลาง : โครงสร้างและความหมาย. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- บังอร กุมพล. (2539). การวิเคราะห์การถดถอยเชิงเส้นพหุ เมื่อตัวแปรตามมีค่าถูกตัดทั้งทางขวากรณีค่าตัดทั้งประเภทที่ 1. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ สาขาวิชาสถิติ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พีรวัฒน์ เสรีวัฒนกุล. (2555). การเปรียบเทียบวิธีการประมาณสำหรับตัวแบบการถดถอยเชิงเส้นพหุที่ค่าความคลาดเคลื่อนมีความแปรปรวนไม่คงที่. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ สาขาวิชาสถิติ ภาควิชาสถิติ คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อุษณีย์ วงศ์อำมรต์. (2555). การเปรียบเทียบวิธีการประมาณค่าสูญหายแบบหอนอกนอร์เรเบิลในการวิเคราะห์การถดถอยเชิงเส้นพหุ. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ สาขาวิชาสถิติ ภาควิชาสถิติ คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Aitkin, M. (1981, May). A Note on the Regression Analysis of Censored Data. **Technometrics**, 23(2), 161-163.
- Chatterjee, S., and McLeish, D.L. (1986, February). Fitting Linear Regression to Censored Data by Least Squares and Maximum Likelihood Methods. **Communications in Statistics - Theory and Methods**, 15(1), 3227-3243.
- Dempster, A.P., Laird, N.M., and Rubin, D.B. (1977, January). Maximum Likelihood Estimation from Incomplete Data via the EM Algorithm. **Journal of the Royal Statistical Society Series B (Methodological)**, 39(1), 1-38.
- Fisher, R.A. (1922, January). On the Mathematical Foundations of Theoretical Statistic. **Philosophical Transactions of the Royal Society of London Series A**, 222(1), 309-368.
- Gauss, C.F. (1809). **Theoria Motus Corporum Coelestium in Sectionibus Conicis Solem Ambientium**. Retrieved on 11 November 2017 from https://archive.org/details/bub_gb_ORUOAAAAQAAJ
- Jöreskog, K.G. (2002). **Censored Variables and Censored Regression**. Retrieved on 11 November 2017 from <http://www.ssicentral.com/lisrel/techdocs/censor.pdf>
- Klein, J.P., and Moeschberger, M.L. (2003). **Survival Analysis Techniques for Censored and Truncated Data**. (Second Edition). New York: Springer-Verlag New York, Inc.
- Smith, B.E., and Merceret, F.J., (2000, September). The Lognormal Distribution. **The College Mathematics Journal**, 31(4), 259-261.
- Tobin, J. (1958, January). Estimation of Relationships for Limited Dependent Variables. **Econometrica**, 26(1), 24-36.